

Evaluation of the awareness of chronic heart failure patients in Sabzevar Vasei Hospital regarding the exacerbating factors of their disease in 2009-2010

Safa Delavar¹, Fatemeh Ramazanian², Musarreza Tadayyonfar³

¹ BSc Midwifery Student

² BSc in Nursing

³ MSc in Nursing, Instructor, Faculty Member, Sabzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran

Abstract

Introduction: Recognition of exacerbating factors is as important as underlying reasons in the evaluation of chronic heart failure (CHF) patients. Relapse of CHF, further admissions, and reduced life expectancy result from patients' low compliance to treatment recommendations. The aim of this study was to determine CHF patients' awareness regarding CHF exacerbating factors. The results of this study could be taken into account in therapeutic and patient care programs.

Material and methods: In this descriptive, cross-sectional study, 172 CHF patients admitted to Sabzevar Vasei Hospital were analyzed. Data was collected by the researcher through an author-made questionnaire and interviewing. Results were analyzed by the SPSS software, using Student's *t*-test and Chi-squared test at a confidence level of 95%.

Results: The study results showed that only 3.16% ($n=28$) of CHF patients had a good awareness of the exacerbating factors of their disease. Unawareness rate was 6.82% ($n=142$) for infection, 3.84% ($n=145$) for pregnancy, and 1.83% ($n=143$) for fever as factors leading to exacerbation of CHF. In this study, 7.65% of patients did not have adequate awareness regarding fluid intake, and 89% were not aware of the recommended amount of food intake.

Conclusion: This study revealed that the awareness of CHF patients about exacerbating factors of their disease is low. Noting the importance of these factors in relapse of CHF, appropriate educations should be included in therapeutic and patient care programs in order to reduce wasting time, hospital costs, and disease complications.

Keywords: Chronic heart failure, Awareness, Exacerbating factors Quantity, Hospital, Sewage treatment

بررسی میزان آگاهی مبتلایان به نارسایی قلبی بستری در بیمارستان واسعی سبزوار از برخی عوامل تشدید کننده‌ی بیماری در سال ۸۹-۸۸

(صفادلاور^۱، فاطمه رمضانیان^۲، موسی الرضا تدین فر^۳)

زمینه و هدف: در ارزیابی بیماران مبتلا به نارسایی قلبی، علاوه بر شناسایی علل زمینه ساز، شناسایی علل تشدید کننده نیز اهمیت دارند. عود نارسایی قلبی، بستری شدن‌های مجدد و کاهش امید به زندگی ناشی از عدم رعایت توصیه‌های درمانی نظیر عدم پیگیری درمان‌های دارویی، عدم رعایت محدودیت‌های غذایی، پیگیری نامناسب درمان و مراقبت‌های پزشکی و فعالیت‌های بیش از حد فیزیکی توسط بیمار است. هدف از پژوهش حاضر تعیین میزان آگاهی مبتلایان به CHF از عوامل تشدید کننده این بیماری می باشد تا نتایج حاصل در برنامه‌های درمانی و مراقبتی لحاظ گردد.

مواد و روش‌ها: مطالعه‌ی حاضر توصیفی-مقطعی می باشد. در این بررسی ۱۷۲ بیمار مبتلا به CHF بستری شده در بیمارستان واسعی سبزوار مورد مطالعه قرار گرفت. داده‌ها توسط پرسشنامه‌ی پژوهشگر ساخته و با انجام مصاحبه تکمیل گردید. نتایج با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون‌های آماری تی تست و مجذور کای با اطمینان ۹۵٪ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر فقط ۱۶/۳٪ (۲۸ نفر) از مبتلایان به CHF میزان آگاهی خوبی نسبت به عوامل تشدید کننده‌ی این بیماری دارند. با توجه به نتایج، بیماران ناآگاه از تأثیر عفونت، بارداری و تب در تشدید نارسایی قلبی به ترتیب ۸۲/۶٪ (۱۴۲ نفر)، ۸۴/۳٪ (۱۴۵ نفر)، ۸۳/۱٪ (۱۴۳ نفر) می باشند. ۶۵/۷٪ بیماران نسبت به میزان مصرف مایعات و ۸۹٪ آن‌ها نسبت به حجم وعده‌های غذایی آگاهی لازم را نداشتند. هم‌چنین بین افراد دارای سن کم‌تر ($p < 0/01$)، دفعات بستری در بیمارستان ($p < 0/001$) و ارائه‌ی آموزش ($p < 0/001$) با میزان آگاهی بیماران ارتباط معناداری وجود داشت.

بحث و نتیجه گیری: بر اساس نتایج حاصل از پژوهش میزان آگاهی مبتلایان CHF نسبت به عوامل تشدید کننده کم است. با توجه به اهمیت این عوامل در عود نارسایی قلبی باید آموزش‌های لازم در برنامه‌های درمانی و مراقبتی بیماران مبتلا لحاظ گردد؛ تا ضمن کاهش اتلاف وقت، هزینه‌های بیمارستانی و عوارض ناشی از بیماری نیز کاهش یابد.

کلیدواژگان: نارسایی قلبی (CHF)، عوامل تشدید کننده، آگاهی.

- ۱- دانشجوی کارشناسی مامایی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار
- ۲- کارشناس پرستاری
- ۳- کارشناس ارشد پرستاری عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

مقدمه:

نارسایی احتقانی قلب (CHF) وضعیت پاتولوژیکی است که در آن اختلال در کارکرد قلب موجب می‌شود تا قلب نتواند خون لازم برای نیازهای متابولیک بدن را پمپ کند؛ ویاتنها با افزایش غیر طبیعی فشار پایان دیاستولی قادر به انجام این وظیفه می‌باشد. (۱) شیوع این بیماری در جمعیت بزرگسال ۲-۱۰ درصد، در افراد بالای ۶۵ سال ۶ درصد و در افراد بالای ۷۵ سال ۱۰ درصد گزارش شده است. در مجموع برآورد می‌شود حدود ۱۵ میلیون نفر در سطح دنیا به آن مبتلا هستند. (۲)

اغلب تظاهرات قلبی نارسایی قلبی برای اولین بار در طی یک اختلال حاد دیده می‌شود؛ که بار اضافی را بر میوکارد تحمیل می‌کند. چنین قلبی تحت شرایط طبیعی ممکن است جبران کافی ایجاد نماید؛ اما ظرفیت ذخیره ای اندکی دارد و بار اضافی تحمیل شده توسط یک عامل آشکارساز موجب بدتر شدن عملکرد قلبی می‌شود. (۳) علل شایع نارسایی قلبی شامل کاردیومیوپاتی ایدیوپاتی، فشار خون طولانی، بیماری دریچه-ای قلب و بیماری ایسکمیک قلبی و نیز بیماری‌های مادرزادی قلبی است. (۲) عواملی نیز وجود دارند که باعث تسریع و تشدید این بیماری می‌شوند (۱) در ارزیابی بیماران مبتلا به نارسایی قلبی نه تنها شناسایی علل زمینه‌ساز بلکه شناسایی علل آشکارساز (تشدیدکننده) نیز اهمیت دارد. از علل شدت بخش نارسایی قلبی می‌توان به عدم رعایت رژیم دارویی و غذایی، فشار خون کنترل نشده، آریتمی، درمان ناکافی، اعتیاد به سیگار و مواد مخدر، استرس‌های روحی، عفونت و بارداری ... اشاره کرد. (۳) شایع-ترین علل تشدید نارسایی قلبی به ترتیب: عدم رعایت رژیم غذایی و دارویی، فشار خون کنترل نشده و سندرم حاد کرونری ذکر شده‌اند. این عوامل سبب می‌شوند بیمار از فاز کنترل شده به کنترل نشده وارد شود. علایم بیماری به گونه‌ای آشکار شود که زندگی روزمره تحت تاثیر قرار گیرد و حتی بیمار نیازمند بستری در مراکز درمانی و بیمارستان شود. (۴ و ۲)

عود مجدد نارسایی قلبی، بستری شدن‌های غیرضروری و کاهش امید به زندگی زمانی که بیمار توصیه‌های درمانی را رعایت نمی‌کند رخ می‌دهد. پس در فرآیند این بیماری مهم است که بیمار ماهیت بیماری را درک کند. بیمار باید چگونگی شناسایی علایم

خطر و علایم تشدیدکننده‌ی بیماری و نشانه‌هایی که نیازمند گزارش به افراد حرفه‌ای مراقبت بهداشتی را بداند. (۲) زیرا شناخت این عوامل شدت بخش در بهبود کیفیت زندگی و افزایش عمر بیماران نقش اساسی دارد. (۲) آگاهی از عوامل تشدیدکننده سبب می‌شود بیماران تلاش کنند این عوامل را در صورت امکان به حداقل برسانند و مواجه با آن را کاهش دهند.

با توجه به این مسأله و این که قبل از هر برنامه ریزی بهداشتی و آموزشی بخصوص در مورد بیماری‌ها، آشنایی با میزان آگاهی افراد از عوامل تشدیدکننده نارسایی قلبی ضروری است، با این اهداف اقدام به پژوهش حاضر کردیم؛ تا با بهره‌مندی از نتایج بدست آمده بتوان به دست‌اندرکاران امر بهداشت و درمان جهت آموزش بیماران یاری رساند.

مواد و روش کار

مطالعه‌ی حاضر از نوع توصیفی مقطعی می‌باشد. در این بررسی ۱۷۲ نفر از بیمارانی که در سال ۱۳۸۶ ه.ش. در بیمارستان واسعی سبزوار توسط متخصصین قلب و عروق با تشخیص CHF بستری شده بودند با اطمینان ۹۵٪ وارد مطالعه شدند. داده‌ها توسط پرسشنامه‌ی پژوهشگر ساخته‌ای مشتمل بر اطلاعات دموگرافیک و اطلاعات مربوط به عوامل زمینه‌ای و عوامل تسریع کننده بود. روایی آن توسط اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار و پایایی آن توسط تست کرونباخ مورد تایید قرار گرفت و جمع آوری داده‌ها با مصاحبه تکمیل شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک نرم افزار SPSS، آزمون‌های آماری تی تست و مجذور کای انجام شد.

نتایج

تعداد افراد مورد مطالعه ۱۷۲ نفر با میانگین سنی ۶۰ سال (۸۹-۳۰ ساله) بود. آن‌ها در سال ۱۳۸۸ با تشخیص CHF در بخش‌های قلب و اورژانس بیمارستان واسعی بستری شده بودند. ۴۷/۷٪ (۸۲ نفر) از افراد مورد مطالعه مذکر، ۵۵/۸٪ (۹۶ نفر) بی‌سواد، ۸۷ نفر (۵۰/۶٪) روستایی بودند.

از نظر آماری میان جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، وضعیت سکونت، شغل، سابقه‌ی خانوادگی ابتلا، سابقه‌ی اعتیاد به مواد مخدر و سیگار، میزان فعالیت ورزشی با آگاهی رابطه‌ی معناداری وجود نداشت.

میان گروه سنی و میزان آگاهی رابطه‌ی معناداری وجود داشت؛ بدین صورت که گروه سنی ۴۹-۳۰ سال دارای بیشترین (۳۱/۳٪) و گروه سنی ۸۹-۸۰ سال دارای کم‌ترین میزان آگاهی خوب (۰٪) بودند. ($p < 0/1$) علاوه بر آن بین میزان آگاهی و تعداد بستری-شدن به علت بیماری قلبی ارتباط معناداری وجود داشت. یعنی آنهایی که سابقه‌ی بستری شدن داشتند ۲۷/۱٪ دارای آگاهی خوب و ۵۹/۴٪ دارای آگاهی متوسط بودند. فقط ۲/۶٪ افراد با عدم سابقه‌ی بستری آگاهی خوب داشتند. ($p < 0/01$) علاوه بر آن میان میزان آگاهی و آموزش توسط پزشک، پرستار، رسانه و کتاب نیز رابطه‌ی معناداری دیده شد. ($p < 0/001$) به طوری که آنهایی که توسط پرستار آموزش دیده بودند ۴۲/۲٪ دارای آگاهی خوب، ۵۷/۶٪ دارای آگاهی متوسط بودند. فقط ۱۰/۱٪ افراد با عدم آموزش دارای آگاهی خوب و ۶۵/۵٪ دارای آگاهی متوسط بودند. در کل از افراد شرکت کننده در این مطالعه فقط ۲۰٪ از بیماران در مورد این عوامل آموزش دیده‌اند؛ در حالی که ۸۰٪ هیچ گونه آموزشی ندیده‌اند.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به این که عوامل تشدیدکننده در صورت عدم تشخیص باعث افزایش نارسایی قلبی و مرگ بیماران می‌شود؛ و از طرفی درمان این عوامل مساعدکننده آسان تر از عوامل ایجادکننده‌ی زمینه‌ای نارسایی قلبی می‌باشد. (۵ و ۴) توجه بیمار و آگاهی و شناخت وی از این عوامل در افزایش عمر و بهبود کیفیت زندگی نقش بسزایی دارد. (۲)

لذا میزان آگاهی افراد از عوامل شدت بخش نارسایی قلبی از آن-جایی که سبب عود پیاپی حملات نارسایی قلبی جبران نشده می-باشد عامل مهمی در شناسایی و درمان این موارد است. (۲) عوامل تشدیدکننده‌ی مورد بررسی در این مطالعه عبارت بودند از: عوامل استرس‌زا، عفونت، فشار خون بالا، بارداری، عدم رعایت

میانگین BMI در افراد مورد مطالعه ۲۳/۴٪ با ماکزیمم ۳۵/۱۱٪ و مینیمم ۱۶/۳۸٪ بود. در ۹۶ بیمار سابقه‌ی بستری به علت بیماری وجود داشت.

در بین افراد بستری شده ۱۶/۳٪ حداقل یک بار در بیمارستان بستری شده بودند. بر اساس نتایج ۱۶/۳٪ بیماران (۲۸ نفر) دارای آگاهی خوب، ۶۴/۸٪ بیماران (۱۱۰ نفر) دارای آگاهی متوسط و ۱۹/۸۹٪ بیماران (۳۴ نفر) دارای آگاهی ضعیف نسبت به عوامل تشدیدکننده بودند. درصد افرادی که از تاثیر حجم و دفعات غذایی در تشدید نارسایی قلبی آگاه بودند ۱۱٪ (۱۹ نفر) بود.

میزان آگاهی افراد از تاثیر فشار خون بالا بر تشدید نارسایی قلبی در جدول ۱ آمده است. (جدول ۱).

جدول ۱- آگاهی از تأثیر فشار خون بر تشدید نارسایی قلبی در مبتلایان به نارسایی قلبی بستری در بیمارستان واسعی سبزوار در سال ۸۷-۸۸

تأثیر فشارخون	درصد	تعداد
بهرتر می کند	۲/۳	۴
بدتر می کند	۷۷/۳	۱۳۳
تأثیر ندارد	۵/۳	۶
نمی دانم	۱۶/۹	۲۹
کل	۱۰۰	۱۷۲

هم چنین میزان آگاهی ۳۵/۵٪ (۶۱ نفر) افراد از تاثیر رژیم غذایی بر تشدید نارسایی قلبی بالا بود. میزان آگاهی ۳۴/۳٪ (۵۹ نفر) افراد از تاثیر مصرف مایعات در تشدید نارسایی قلبی بود.

آگاهی از عوامل استرس‌زا ۵۲/۵٪ (۹۰ نفر)، عفونت ۱۷/۴٪ (۳۰ نفر)، بارداری ۱۵/۷٪ (۱۷ نفر)، چاقی ۵۹/۵٪ (۱۰۳ نفر)، کم-خونی ۶۶/۳٪ (۴۴ نفر)، رژیم دارویی ۸۲٪ (۱۴۱ نفر)، فعالیت شدید بدنی ۸۴/۳٪ (۱۴۵ نفر) بود.

علاوه بر آن یافته‌ها نشان داد که بین جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، وضعیت سکونت، شغل و سابقه‌ی خانوادگی ابتلا با آگاهی رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

به طور کلی نتایج نشان داد که میزان آگاهی مبتلایان CHF نسبت به عوامل تشدید کننده کم است. با توجه به اهمیت این عوامل در عود نارسایی قلبی باید آموزش‌های لازم در برنامه‌های درمانی و مراقبتی بیماران مبتلا انجام شود؛ کاهش اتلاف وقت، هزینه‌های بیمارستانی و عوارض ناشی از بیماری کاهش یابد. لقمانی و همکاران نیز در پژوهش خود در سال ۱۳۸۶ که بر روی ۱۵۰ بیمار در بیمارستان‌های شهر کرمان انجام دادند متوجه تفاوت معنادار آماری آگاهی و عملکرد قبل و بعد از آموزش مراقبت شدند. (۶)

رژیم غذایی و دارویی، تب، فعالیت شدید بدنی، مصرف نامناسب مایعات، چاقی و کم‌خونی.

یافته‌های مطالعه‌ی حاضر نشان دادند که به طور کلی ۱۶/۳٪ مبتلایان به CHF دارای آگاهی خوب نسبت به عوامل تشدید کننده، ۶۴/۸٪ دارای آگاهی متوسط، ۱۹/۸٪ دارای آگاهی ضعیف بودند. درصد زیادی از مبتلایان نسبت به عواملی مثل بارداری، عفونت، رژیم غذایی، میزان مصرف مایعات، حجم و دفعات غذایی مناسب ناآگاه بودند. پژوهش نشان داد که اکثر افراد دارای سطح آگاهی خوب در خصوص علایم تشدید کننده‌ی بیماری هستند. در گروه سنی ۳۰-۴۹ سال قرار دارند به علت احتمالی توجه و حوصله بیشتر در پیگیری بیماری و مهم بودن بیماری برای آنان است.

منابع

- ۱- سسیل، راسل، آندرولی، تامس. مبانی طب داخلی سسیل (قلب، عروق). ترجمه: درخشان خواه امیرصیح (وهمکاران). تهران: نشر گلپان. چاپ سوم. ۱۳۸۱ ه.ش. صص ۱۴۸، ۴۳، ۴۴، ۴۰.
- ۲- شیرافکن، احمد. علل زمینه‌ای و عوامل تشدید کننده نارسایی قلبی در شهرستان گرگان. مجله دانشگاه علوم پزشکی گرگان. سال پنجم. شماره ۱۱. بهار و تابستان ۱۳۸۲. صص ۶۰-۶۶.
- ۳- راندولف، تینسلی. کاسپر، دنیس. اصول طب داخلی هاریسون. بیماری‌های قلب و عروق. ترجمه: ملک‌علایی محسن. تهران: نشر فردا. چاپ اول. ۱۳۸۴ ه.ش. صص ۲۳۹، ۲۳۲.
- ۴- هادیان، خسرو. تعیین عوامل تشدید کننده‌ی نارسایی قلبی در ۱۴۰ بیمار بستری شده در بیمارستان امام خمینی ساری سال ۷۷-۷۸ ه.ش. مجله‌ی علمی، پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مازندران. سال ۹. شماره ۲۴. پاییز ۱۳۷۸ ه.ش. صص ۲۴-۳۱.
- 5- Mcswain M. Martin TC, Amarawamy R. The prevalence, aetiology and treatment of congestive cardiac failure in antigua and barbuda. West Indian Med J. 1999. 48(3): 137-40.
- ۶- لقمانی، لاله و همکاران. بررسی تاثیر آموزش مراقبت از خود بر آگاهی و عملکرد بیماران با نارسایی قلب بستری در بیمارستان‌های شهر کرمان در سال ۱۳۸۵ فصلنامه‌ی طب و تزکیه دانشگاه کرمان. سال ۱۵. شماره ۱-۲، بهار و تابستان ۱۳۸۶ صص ۸-۱۳.